

V „**Ljudski knjižnici**“ so izšle knjige: 1. zvezek: Znamenje štirih. Londonska povest. K — 60. 2. zvezek: Dostal, Darovana. Zgodovinska povest iz dobe slovanskih apostolov. K — 60. 3. zvezek: Sienkiewicz. Jernač Zmagovač. Povest. — Achleitner, Med plazovi K — 60. 5. zvezek: Šenoa, Zadnja kmečka vojska. Zgodovinska povest iz leta 1573. K 1'60. 6. zvezek: Finžgar, Godarjev sin. Povest. K — 20. 1. in 2. zvezek, vezan v platno, K 1'80. 3. in 6. zvezek, vezan v platno, K 1'40. Ocene povesti, ki jih še nismo priobčili, prinesemo v prihodnjih številkah.

O slovenskom srednjem šolstvu i o učenju slovenskoga jezika. Govorio na maloj skupščini „Društva hrvatskih srednješkolskih profesora u Zagrebu dne 7. srpnja 1907 dr. Fr. Ilešič. Preštampano iz „Nastevnega Vjesnika“ knj. XVI. sv. 2. U Zagrebu 1907. — Dr. Ilešič je v tem govoru naslikal žalostno stanje slovenskega srednjega šolstva, kakor je veljalo do danes. Zahteva najodločnejše čisto slovenskega šolstva.

Stanko Vraz u školama. Napisao dr. Fran Ilešič. (Preštampano iz 5. knjige „Gradje za poviest književnosti hrvatske“, što je na svijet izdaje Jugo-

slavenska akademija znanosti i umjetnosti). U Zagrebu. 1907. Str 117. — Z veliko natančnostjo je nabral pisatelj vse podatke, ki jih je mogel dobiti iz šolske dobe Stanka Vraza. „Vraza niso proslavile šole, njegova izpričevala se niso blestela z odličnimi redovi. Proslavil ga je slovanski duh, njegovo slovansko delo, njegovo življenje... Kdo more prerokovati človeku bodočnost po šolskem napredku, po šolskih izpričevalih?“ Pisatelj izvaja sledeči pregled iz raznih podrobnosti: „Pred l. 1827. je edini dekan Jaklin vplival na Vraza, on je prenesel slovanstvo prošle (jožefinske) dobe na Vraza, a ta je pretvoril iskro v novi plamen, ki je objel vse njegove vrstnike, vodeč jih po zgledu Hrvata Jaklina v ogenj ilirizma. Razen Jaklina treba omeniti še znano Matjašičevo „akademijo“ okoli leta 1825., ki je probudila slovanstvo na mariborski gimnaziji. Dajko stoji ob strani, a javljajo se v Gradcu „Ilirski klub“, „Srpska Vlada“ z Murkom in Matjašičem, internirani Poljaki, „Serpski Letopis“, Vuk, „Časopis českého Museum“, Šafařík, Kollar...“ Mnogo zanimivih podrobnosti najde slovstveni zgodovinar v tej knjižici.

To in ono.

Naše slike. V državnem zboru je predložil ministrski predsednik baron Beck dne 16. oktobra t.l. nagodbo z Ogrsko. Naša slika str. 525 nam predločuje po trenutni fotografiji ta zgodovinski dogodek, ki odločuje zopet za celo vrsto let usodo avstroogrške države. Na vzvišenem odru je miza za predsedstvo zbornice. V sredi na najvišjem sedežu sedi izmed ljudskih poslancev voljeni predsednik krščanski socialc dr. Weisskirchner. Poleg njega sta podpredsednika Začek in Stapinski, potem zapisnikarji, med njimi Slovenec dr. Benkovič. Pod predsedništvom so sedeži za ministre v loku. To so tisti „fauteuilli“, o katerih se toliko piše. V sredi stoji ministrski predsednik baron Beck, ki si je izprosil besedo, da naznani zbornici nagodbeno predlogo. Vsi ministri so navzoči na svojih mestih. Poslanci so zapustili svoje sedeže in vsi prihiteli poslušat važno novico, da jim ne uide nobena beseda v ne preveč akustični zbornici. Kar vidi se, kako napenjajo ušesa, kajti obe vladi sta do zadnjega trenutka varovali najstrožjo tajnost. Ta nagodba je za nas posebno važna zato, ker se bo na podlagi nje po dogovoru med avstrijsko in ogrsko vlado zgradila nova zveza z Dalmacijo, in sicer se je posrečilo doseči poslancem „Slovenskega kluba“, da se v ta namen podaljša dolenska železnica od Novega mesta čez Metliko do Karlovca s stransko progo čez Črnomelj do Vinice. To je tako dolgo pričakovana in toplo zaželjena belokranjska železnica, ki se prične takoj graditi. „Vremena bodo Kranjcem se zjasnila...“ — „*Restauratio aerarii*“. Sciutijeva slika (str. 484) nam kaže prizor iz starorimske zgodovine, ko je cvetela republika. Po nesrečni vojski je prišla država v veliko zadrego. Državni zaklad je prazen. Tedaj pa prineso Rimljani svoje zasebne zaklade in jih darujejo državi, da z njimi dopolni svoj zaklad. Gospe rimske so prinesle svoje dragocenosti in jih darujejo domovini. — Cesar Fr. Jožef pri vojaških vajah na Koroškem (str. 509). Z napetostjo so prošli mesec zasledovali ne le v naši državi, ampak po vsem svetu novice o bolezni cesarja Franca Jožefa. Prehladil se je bil pri vojaških

vajah na Koroškem, a danes je zdravje sivolasega vladarja zopet popolnoma povoljno.

Grad Branek pri Ljutomeru. Tri slike str. 496. predstavljajo grad Branek kjer je bil večkrat dr. Prelog pri dr. Gottweišu, v raznih dobah njegovega razvoja, namreč iz l. 1681., 1825. in danes. Posebno slikovit je bil pogled na grad v XVII. stoletju; okrožalo ga je močno obzidje, ki je bilo nalašč pred nekaj leti te dobe (1681) sezidano po modernem načinu vojskovanja z luknjami za puške in topove; v sredi pa so se dvigala gosposka poslopja z visokim dekorativnim stolpom; nekoliko vstrani so bila gospodarska poslopja in štiri ribniki. Stolp za obrambo so podrli šele koncem XVIII. stoletja; pozna se, da se je prezidavalo najmanj trikrat; od nekdanjih stavb je ostala do dandanes samo ena gospodarska hiša; vse drugo je izginilo vsled nekega udara zemlje, čeprav je še bilo deloma ohranjena začetkom XIX. stoletja.

Glavni šator na slavnostnem prostoru pri slovesnosti sv. Cirila in Metoda 3. avgusta l. 1863. (str. 500). Slika je posneta po fotografiji, ki je bila naklonjena kanoniku Glaserju v spomin; kanonik Glaser je žrtvoval velike vsote za to slovesnost. Na drugi strani fotografije čitamo: „Kanoniku Glaserju! V spomin in zahvalo Vašega truda pri tisočletnici sv. Cirila in Metoda dne 3. avgusta 1863. Vam udani soodborniki: Jedlička“. — Takozvani altarcik je kazal v florisu pet stranic osmerokota. Na vsakem izmed peterih voglov so stali okrogli z venci opleteni drogi, ki so nosili trikota cele peterodelne strehe; spodaj med drogi je bila ograja, zavesena s platnom in okrašena z grbi slovenskih in slovanskih dežel. Za ograjo je obhod okoli notranje zadelanega šatora. Šatorove stranice so bile namreč preprežene s poslikanimi preprogami in na srednji se je videla pod velikim napisom: „Slava“ podoba slovanskih blagovestnikov Cirila in Metoda, katero je naročil nalašč za to slavnost kanonik Glaser iz Gradca. Na čelih plapolajo zastave, na sredi paviljončka pa vihra visoka trobojnica.